

Kokkuvõte

Eesti Haridusfoorumi arutelust „Kuidas kujundada kohalikku hariduspoliitikat?“

11.11.2022

Arutelu keskendus erinevate osapoolte koostööle kohaliku hariduspoliitika kujundamisel ning erilise luubi all oli koostöö koolijuhtide ja koolipidaja vahel. Enne arutelu viidi läbi ka küsitlus koolipidajate ja koolijuhtide seas. Suur aitäh Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning Eesti Koolijuhtide Ühendusele, kes aitasid küsimustikku oma liikmete seas levitada.

Ettekandjatena sai sõna riigi, koolipidaja, koolijuhtide ja huvitegijate esindajad. Haridus- ja Teadusministeeriumi asekancler Liina Põld rääkis omavalitsuste ja koolide ees seisvatest väljakutsetest, sellest, kuidas otutustusvõimekus ja muutuste eestvedamine on tagasihoidlik, kuid KOVide võimekuse haridusvaldkonna arengute kavandamisel on kasvanud. Liina rääkis ka sellest, et koolijuht on tippjuht ning me peame seadma selged ootused koolijuhile, tagama väärilise töötasu ja katsetama uute juhtimismudelitega. Arusaadavalt ootavad koolijuhid ka tagasisidet oma tööle, võimalusi professionaalseks arenguks ning koolipidajal lasub kohustus olla vastutustundlik omanik ja tagada piisavad rahalised vahendid.

Rae valla haridus- ja kultuuriameti juhataja Marju Randlepp tutvustas Rae valla kogemust, koolipidajate ja koolijuhtide koostööst. Olulisel kohal on võrgustikutöö ja infovahetus, sisulised temaatilised arutelud, tagasisidestamine ja arenguvestlused, tugi ja nõustamine, arendustegevused, ühisüritused, vallaülesed haridusüritused ning tunnustamine ja motiveerimine.

Tartu TERA kooli direktor ja Eesti Koolijuhtide Ühenduse esimees Urmo Uiboleht rääkis, et 30 aastat iseseisvust pole suurtele probleemidele lahendust toonud, kuid me oleme avatumad koostööle rohkem kui kunagi varem, meil on dialoog. Meil on maailma parimad õpitulemused, kuid meil on siiski palju ebakindlust ja rahulolematust. Urmo tõstas ka küsimuse, kas me ei ole koolijuhi autonoomsuse tagamisel jätnud koolijuhti üksi juhtima. Koolijuht ei saa olla tipus ainuvastutaja, me peame muutma juhtimissüsteemi koolides meeskondlikumaks. Me räägime, et meil on vaja ligi 3000 õpetajat juurde, see on ebareaalne, võibolla me peame hoopis muutma süsteemi ja ka koolivõrk tuleb korrastada rätseplahenduste teel. Urmo puudutas ka koolijuhi karjääri, et mis on täna perspektiiv, kuhu ja mismoodi üldse edasi liikuda saab. Ta tõi lauale ka koolijuhi lepingu teema, kas see peaks olema tähtajaline või tähtajatu, oluline, et juhile antav tagasiside oleks edasiviiv. Palgast- kui 1994. aastal oli õpetaja alampalga ja direktori palga vahe 3kordne, aastal 2006 2,5-2kordne, siis aastal 2020 oli see 1,4kordne. Kuidas me jõuaks sinnani, et see oleks vähemalt 2kordne õpetaja miinimumpalk?

Huvitegevuse ja Noorsootöö SA juhataja Elina Siilbek tutvustas Harku valla kogemust, kuidas koolide huviringide, pikapäevarühmade ja noortekeskuste koordineerimine on koondatud ühise sihtasutuse alla. Eduka kogemuse võtmekohaks on meie-tunde tekitamine ning meie lastest rääkimine, sest alguses kippus ikkagi olema see meie-teie teema. Lisaks rakendavad nad edukat suhtlemis- ja koostööoskuste arendamise programmi STEPS.

Marju Lauristin ja Marika Saar tutvustasid koolijuhtide ja koolipidajate küsitluste tulemusi, millega saab tutvuda Eesti Haridusfoorumi veebilehel. Küsitlusele vastas 84 koolijuhti ja 37 koolipidajat esindajat. Aga peamised **järeldused olulised probleemide** osas on järgmised:

- Üldiselt valitseb koolijuhtide ja koolipidajate vahel küllatki suur üksmeel probleemide olulisuse hindamisel: kõige teravam on pedagoogide defitsiit, seda nii õpetajate kui tugispetsialistide osas. Sellest on tingitud nii raskused kaasava hariduse rakendamisel kui eestikeelsele õppele üleminekul
- Koolijuhid tõstavad rohkem esile õpetajate ülekoormust, eriti seoses kaasava haridusega
- Eeldatust vähem ollakse mures palga- ja majandusküsimuste pärast, oletatavasti on siin riigi toetavat kätt rohkem tunda

- Tahaplaanile jääb nii koolijuhtide kui koolipidajate vastustes kooli ja kodu ning kohaliku kogukonna vahelise koostöö teema
- Koolijuhtide kaasamise suhtes hariduspoliitiliste otsuste ja arengukavade tegemisse on koolijuhid skeptilisemad kui koolipidajad

Koolijuhi valimise teemadel:

- Koolijuhtide valitavuse ja sõltumatuse osas üksmeel puudub: koolijuhid ei poolda tähtajalist valimist ning sooviksid rohkem ise otsustamise õigusi, koolipidajad on siin pigem vastupidisel seisukohal
- Koolijuhi valiku kriteeriumides suhtes on nii koolijuhtidel kui koolipidajatel esiplaanil kandidaadi isikuomadused, eelkõige eetilised ja erialased väärtused, silmaring ning liidriomadused
- Samas peetakse koolijuhile vajalikuks ka pedagoogilist ettevalmistust, kas siis eelnevat õpetajatöö kogemust või haridusjuhi koolituse läbimist
- Kuna on isikuomaduste olulisus valikukriteeriumina subjektiivse iseloomuga, kurdetakse valimisprotseduuride vähese läbipaistvuse üle.

Koostööst:

- Koolijuhi töö tulemuslikkuse hindamisel paistab silma teatav suhtumise nihe saavutuslikkusest koolikeskkonna ja koolikultuuri olulisusele
- Õpetajate ja õpilaste heaolu peaks nii koolijuhtide kui koolipidajate arvates olema koolijuhi töö hindamisel esiplaanil, samas kui kooli positsioon mitmesugustes edetabelites ei tundu olevat eriti oluline
- Koolijuhtide ja koolipidajate koostöö vormide puhul hinnatakse hästi toimivaks haridusjuhtide võrgustikke ning mitmesuguseid koolitusvõimalusi ning isiklikul tasandil toimuvat suhtlust ja nõustamist
- Piisavaks ei peeta tagasisidet, tunnustamist ja strateegilist koostööd, samuti noorte õpetajate ja koolijuhtide mentorprogramme. Probleeme tekitab ka otsuste läbipaistvus

Ettekannetele järgnes arutelu paneelis, kus lisaks esimese ploki esinejatele lisandusid Tallinna Haridusameti juht Kaarel Rundu, lapsevanemate ja ettevõtjate esindajana Juhan Viise Kadrina Hariduskogust, õpetajate esindajana Astrid Ojasoon Kose Gümnaasiumist ja noorte esindajana Miia Uibo Tartumaa Noortekogust.

Paneelis tutvustas Juhan Viise Kadrina Hariduskogu kogemust ning selgitas, kuidas peaks olema erinevad osapoolsed hariduselu otsustesse kogukonnas kaasatud. Kaarel selgitas, kuidas Tallinnas on korraldatud koolipidaja poolne arengukavade tagasisidestamine. Astrid rääkis, kuidas õpetajad tunnetavad, milline on koolipidaja ja koolijuhtide koostöö ja kuidas õpetajad eeldavad ka koolipidajalt kvaliteetsemat osalemist kooli arengute planeerimisel. Miia rääkis sellest, kuidas peaks olema õpilased kaasatud, millistes küsimustes nad soovivad kaasa rääkida. Tekkis pikem arutelu sel teemal, kas koolijuhtide lepingud peaksid olema tähtajalised ning leiti, et siin on nii poolt- kui vastuargumente ja see ei peakski tegelikult olema ühene vaid koolipidaja ja koolijuhi kokkuleppel, aga seadus peaks võimaldama ka tähtajalisi lepinguid, mille oluline osa on siis tõesti selgete ja mõõdetavate kriteeriumite kokkuleppimisel, saavutamisel ja tagasisidestamisel. Kõik panelistid said kaasa rääkida teemal, miks ikkagi noored õpetajad kooli püsima ei jää- räägiti sellest, et juht ei anna aega kujuneda õpetajaks, õpilased panevad noore õpetaja proovile ning tihti jääb keskendumisotsusest puudu, noored inimesed tahavad olla rohkem kaasatud juhtimisse, olla toetatud ning tänapäeva juhtimismudel seda ei võimalda. Juhi ulatus ei saa olla suurem kui ca 25 inimest. Rääkisime ka sellest, et milline on üldse hea kooli tulemusnäitaja. Lõpetuseks tõdesime, et ka koolipidajate tase on erinev ning oluline on pidevalt seda tõsta, et olla väärt partneriks ja targaks ootuse seadjaks.

Pärast paneeli jätkusid arutelud rühmades, kus otsiti lahendusi neljal eemal ning paluti välja tuua 1-2 olulisemat mõtet:

I teema:

Kuidas saab koolipidaja ja koolijuhtide koostöö aidata lahendada õpetajate defitsiidi probleemi? Kust saada lisa õpetajaskonnale? Kuidas tagada noorte õpetajate püsimine koolis? Mõtted: vaja on tekitada harjutuskoole, kus tudeng saab õpingute ajal käia abiõpetajaks.

II teema:

Kuidas saab koolipidaja ja koolijuhi koostöö aidata lahendada tugispetsialistide ja abiõpetajate defitsiidi probleemi, mis muutub veelgi teravamaks kui HEV õpilaste ning vaimse tervise probleemidele lisandub eesti keelele üleminek ja Ukraina põgenike lõimimine. Mõtted: mikroraad ja stipendium selle läbimiseks, e-platvormi lahendused, kust saaks eneseabi, üks spetsialist katab mitut haridusasutust/omavalitsust, ühine keel tuleks leida erinevate erialaspetsialistide liitude ja haridustöötajate liitude vahel.

III teema:

Kuidas leida parimaid koolijuhte, kes suudaksid nii keerukaid strateegilisi probleeme lahendada kui koolikultuuri ja õpilaste ning õpetajate heaolu tagada? Milline peaks olema ideaalne koolijuhiks saamise karjäärirada ja koolijuhi valiku protseduur? Kuidas tagada subjektiivsete väärtuskriteeriumide puhul valiku objektiivsus ja läbipaistvus? Mõtted: professionaalne värbamine professionaalsel meetodil, laiapõhjaline värbamistiim, kus on esindajad, kellega koolijuht tulevikus koos töötab (nt õpetaja, hoolekogu, tugitegevuse esindaja) ning luua talendipank (alustavate koolijuhtide koolitused, potentsiaalsete talendikate tulevaste koolijuhtide koolitus, olemasolevate koolijuhtide oskuste teadmiste koolitamine, järjepidev mentorlus ja coaching koolijuhtidele vastavalt vajadusele).

IV teema:

Kuidas saavad koolijuht ja koolipidaja teha koostööd selleks, et rohkem kaasata peresid, lastevanemaid ja kohalikku kogukonda koolielu probleemide lahendamisesse? Kuidas arendada kooli ja kogukonna partnerlust? Millised kooli ja kogukonna koostöövormid on kõige tulemusrikkamad keerukate olukordade lahendamisel? Mõtted: usaldus, rolliselgus, ühisosa tekitamine läbi ühise ruumi, vanematekogu formaat, sõnastada probleem ja vastutus, midagi koos teha kogukonna heaks, ühine proovikivi.